MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ·1992-2012·GENÇ·ÜRETKEN·NİTELİKLİ

IV. ULUSLARARASI
DÜNYA DİLİ TÜRKÇE
SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

22-24 ARALIK 2011
MUĞLA

IV. ULUSLARARASI
DÜNYA DİLİ
TÜRKÇE
SEMPOZYUMU
BİLDİRİLERİ
22-24 ARALIK 2011
MUĞLA

II. CİLT

Muğla Üniversitesi

IV. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu
II. Cilt

Bildiri metinlerinin içeriğinden yazarları sorumludur.
Tüm Hakları Saklıdır.
İzinsiz kopyalanamaz, aktarılamaz, çoğaltılamaz.
Copyright © 2012, Ankara

Editör:
Doç. Dr. Mehmet Naci ÖNAL

ISBN : 978-605-4397-21-1 (tk.)
978-605-4397-23-5 (2.c.)

1. Baskı
30 Nisan 2012 / Ankara
500 Adet

Kapak Tasarımı
Okt. Özden IŞIKTAŞ

İletişim
Muğla Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
48170 - Kötekli Yerleşkesi / Muğla
Tel : 0 252. 211 14 30
0 252. 211 14 84
0 252. 211 15 55
E-posta: dunyadiliturkce2011@mu.edu.tr
Genel Ağ Sayfası: http://www.dunyadiliturkce2011.mu.edu.tr

Sayfa Tasarımı
Grafiker
Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
1. Cadde 1396. Sokak No: 6
06520 (Oğuzlar Mahallesi)

İÇİNDEKİLER

DEDE KORKUT OTURUMU

Ali AKAR
Bölge Dili Olarak Türkçe 3
Turkish as a Regional Language

Hatice Nur ERKIZAN
Türkçenin Dünya Dili Olma Olanağı Üzerine Felsefi Bir İnceleme 9
A Philosophical Investigation on the Possibility of the Turkish Language's Becoming a World Language

Muammer TUNA
Küreselleşme ve Bilim Dili Olarak Türkçe 17
Globalization and Turkish as a Scientific Language

Roida RZAYEVA OKTAY kızı
Postmodern Bağlam ve Türkçe 23
Postmodern Discourse and Turkish

Hatice P. ERDEMİR - Ayşegül KADİŞ
Bir Lisan, Bir İnsan ve Türkçe 27
A Language, a Person and Turkish

H. Ahmet KIRKKILIÇ - Behice VARIŞOĞLU - Oğuzhan SEVİM
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Hızlı Okuma ve Anlama Becerilerinin İncelenmesi 39
Turkish Teacher Candidate's Examination of Speed Reading and Comprehension Skills

Şener DEMİREL
Türkçeyi Güzel Ve Doğru Kullanma Bağlamında "Türkçe Öğretmeni Adaylarının "Konuşma Eğitimi" Dersinin Amaç ve Kazanımlarına Erişme Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma 45
The Pre-Service Turkish Language Teachers' Degree of Achieving the Aims and Objectives of the Course "Teaching of Speaking" in the Context of Good and Accurate use of Turkish

Fatma ŞAHAN GÜNEY
Çağdaş Türk Lehçelerinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri 55
Some Problems in Teaching Turkic Languages and Ideas for their Solutions

Aynur KADİMALİYEVA
İlk Yazılı Kaynaklarımızdan Sayılan Hüsameddin Hasan b. Abdulmumin Hoyi'nin "Tohfeyi Hüsam" Sözlüğünde Budun Betimsel Sözvarlığının Kıyaslamalı Analizi 85
Comparative Analysis of Ethnographical Words in the One of the First Glossary Sources of the Husameddin Hasan Ibn Abdulmomin Khoyi's Dictionary "Tohfatul Husam"

Bülent ÖZKAN
Türkiye Türkçesinin Eşdizim Sözlüğü 93
Collocation Dictionary of Turkey Turkish

Şaban DOĞAN
XV.- XVIII. Yüzyıllar Arasında Anadolu Sahasında Türkçe Yazılmış Tıp ve Eczacılık Sözlükleri 103
Turkish Medical and Pharmacy Dictionaries Written Between XV-XVIII Centuries in Anatolia

Faruk ÖZTÜRK
Kırgızca Sözlüklerin Sınıflandırılması 115
Classification of the Kyrgyz Dictionaries

Halil Sercan KOŞİK
Bilinmeyen Bir Fransızca-Türkçe Atasözü ve Deyimler Sözlüğü:
Mehmet Emin'in Durûb-ı Emsâl-i Fransevî Lugatçesi 125
A Unkown French-Turkish Dictionary of Proverbs and Idioms:
Mehmet Emin's Glossary of Durub-ı Emsal-i Fransevi

Duken MASİMHANULI
Geleneksel Çin Kültüründeki Türk Dili ve Medeniyeti Kalıntıları 135
Turkish Language and Civilization Remnants of Traditional Chinese Culture

Nimetullah HAFIZ - Tacida Zubçeviç HAFIZ
Sırbistan ve Kosova'da Dünya Dili Olarak Türkçe 145
Turkish as a Global Language in Serbia and Kosova

İsrafil BABACAN
Türkçenin Farsça Üzerinde Etkisine Dair Bir Sözlük 151
A Dictionary About Affect of Turkish Language Upon the Persian Language

Ahmed ABDULLAH Necm
Mısır Halk Dilindeki Türkçe Kelimeler 157
Turkish Words in Egyptian Colloquial Dialect

Osman CÜME
Çin'deki Türkoloji Merkezleri ve Onların Çalışmalarına Kısaca Bakış 161

Ali TEMİZEL
İran'da Türkiye Türkçesinin Öğretimine Yönelik Çalışmalar 187
Studies in Iran About Teaching of Turkish

Mehmet KARA
Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğrenen Yabancılara A1-A2 Seviyesinde Türkçe Öğretim Programı Örneği 197
A Sample of Turkish Language Teaching Syllabus For Foreigners Who Learn Turkish At A1 & A2 Level in Terms of Common European Framework

Halil İlteriş KUTLU
Mainz Johannes Gutenberg Üniversitesi Türkoloji Merkezinde Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Teknikler 221
The Techniques Used in Teaching Turkish to Foreigners in Center of Turkology in Johannes Gutenberg Universty of Mainz

Elif KIR - Emrah ÖZCAN - Gülümser EFEOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi, İngilizce Öğretmenliği Lisans Öğrencilerinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Lisans Programına İlişkin Algıları 225
Perceptions of Undergraduate Students in Elt Department At Yıldız Technical University With Respect to Undergraduate Program of Teaching Turkish as a Foreign Language

Gülden TÜM - Tolunay EKİZ - Ferhan KARABUĞA - Melike KARAÇAM
Yabancı Dil Türkçe Ders Kitaplarında Aile Kavramının Yansıması 237
The Reflection of Family Concept in Turkish Course Books for Foreigners

Bülent ÖZKAN - Özlem YILDIRIM - Erdem DİNÇ
Tahir TAHİROĞLU - Sinan YALÇINKAYA
Bilim Dili Olarak Türkçe: Göz Bilimi Terimleri Üzerine Derlem Tabanlı Bir Araştırma Projesi 245
Turkish as a Scientific Language: A Corpus-Based Research on Terms of Ophthalmology

Banu SITKI ÖZKUL
Yarlıkların Kırım Hanlığı'nın Yönetim Yapısına İlişkin Sözvarlığı 253
Vocabulary of Yarliqs About the Management Structure of Crimean Khanate

Ceyhun SARI
Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Dili [Muğla ve Antalya Kısmı] 265
Language of Evliya Celebi's Seyahatname [Part of Mugla and Antalya]

Şerife KALAYCI

Gülsine UZUN
Doğu Türkistan Kırgız Türkçesinde Yer Alan Türkçe ve Moğolca Ortak Kelimeler Üzerine -II- 305
Common Turkısh And Mongolıan Words In East Turkıstan Kırgız Turkısh -II-

Nilgün İSMAİL
Romanya'da Yaşayan Türk-Tatar Toplumu Tarafından Konuşulan Türkçe 311
The Turkish Language Spoken by the Turk-Tatar Community Living in Romania

Yurdal CİHANGİR
Kıbrıs'ta Yaşayan İki Farklı Toplumun Dil ve Kültür Etkileşimi Açısından
Atasözleri ve Deyimlerinin Değerlendirilmesi 319
Evaluation of Proverbs and Terms Used by two Different Communities in Cyprus from the Perspective of Language and Culture

Berdi SARIYEV
Türkmencenin Ses Bilgisini Öğretmekte Satrancın Önemi 325
The Importance of Using Chess in Teaching Turkmen Language Phonology

Şentaç ARI
KKTC'de Türkçe Dersi Öğretim Programının Uygulanmasındaki
Yeterlilik Üzerine Bir Değerlendirme 333
Qualifying for a Evaluation on the Turkish Trnc in the Implementation of the Curriculum

Sedat BALYEMEZ
Bildirme Ekinin Dil Bilgisi Öğretimindeki Yeri Üzerine 339
About Copula in Grammar Teaching

Özge KARAKAŞ
2005 Türkçe Öğretim Programında Önerilen Yöntem ve Tekniklerin Programdaki
Etkinliklere Yansıması Üzerine Bir Değerlendirme 345
Evaluation About the Methods and Techniques Suggested in 2005 Turkish Language Education Programme and Their Reflection on the Activities in the Programme

Aliye İlkay YEMENİCİ
5E Öğrenme Modeli ve Bu Modelin Türkçe Öğretimine Uyarlanmasına İlişkin
Bir Uygulama Örneği 353
5E Learning Model and an Application Example of the Model on Teaching Turkish

Eda NABİOĞLU
Fiilimsiler Konusundan Yola Çıkarak Dil Bilgisi Öğretiminin

Gülcanat BEGİMOVA
Kazak ve Türk Dillerinde Diplomatik Terimlerin Semantik Özellikleri 383
Meaning Diplomatic Terms and Names in Kazakh and Turkish Languages

Nesrin FEYZİOĞLU
Sözlü Kültür Taşıyıcısı Olarak Masal Dili (Mit Dili) Türkçe 389
Legend (Myth) Language Turkish Such as Oral Culture Carrier

Abdulhakim MEHMET
Günümüz Türk Dizi ve Filmlerinin Türkçenin Yayılmasındaki Rolü ve İlgili Problemler 403
The Effect of Recent Turkish TV Serials, and Movies on the Spreading of Turkish and Problems About it

Hamdi TOPÇUOĞLU
Tema Destekli Anadili Eğitimi 407
Theme Based Native-Language Learning

Mehmet Naci ÖNAL
Tekerlemeli Masalların Dili 413
The Language of Twister Tales

Nurten SARICA
Anne-Çocuk İletişiminde Ezgileme 425
Mother-Child Communication and Intonation

Nabi KOBOTARİAN
Kültür Taşıyıcı Olan Âşıkların Dili 431
Culture Carrıer Ashigs's Languege

Aysun DURSUN
Bedduaların Estetiği 435
Aesthetics of Curses

Sibel TURHAN TUNA
Mitik Bilinç Bağlamında "Kıskanç Kız Kardeşler" Adlı Olağanüstü Türk Masalının Sembol Dilinin Çözümlenmesi 443
Extraordinary Turkish Fable Which is Named 'Kıskanç Kız Kardeşler' of Symbolic Language in Mythic Conscious

İsmail YAKIT
Günümüzde Türkçe Katliamı 457

Gültekin ERDAL
Grafik Tasarım Ürünlerinde Türkçenin Kullanımı 485
Using of Turkish in the Products of Graphicol Design

Mustafa KARATAŞ
Kültürel Pazarlama ve Yazılı Türk Basınında Türkçe 491
Cultural Marketing and Turkish in Turkish Print Media

Mehlika GENCER KAYA
İnternetin Türkçe Üzerindeki Etkileri 503
The Influence of Internet on the Turkish Language

Nuri YÜCE
Türkçenin Öğretiminde Alfabenin Önemi 507
Die Bedeutung Des Alphabets Für Den Unterricht Des Turkischen

Eyyup COŞKUN - Hatice COŞKUN
İlköğretim Okullarında Bitişik Eğik Yazı Eğitiminin Uygulanma Düzeyi 511
The Practice Level of Cursive Italic Script Education in Prımary Schools

Mehmet TEMİZKAN
İlköğretim 6. 7. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yazma Etkinliklerinin
Yaratıcı Yazma Açısından İncelenmesi 521
The Analysis of Writing Activities in Terms of Creative Writing
in Primary Schools 6. 7. 8. Grade Turkish Couors Books

Kelime ERDAL
Çocuk Kitaplarında Çocuklara Öğretilen Türkçe 541
Turkish Taught in Children's Books

Mehmet KURUDAYIOĞLU - Özlem ÇETİN
Temel Beceriler ve Türkçe Öğretimi 551
Basic Skills and Turkish Education

Namık Kemal ŞAHBAZ
Atasözleriyle Okuma-Yazma Öğretimi Üzerine Bir Çözümleme 565
An Analiysis on Literacy Teaching With Proverbs

Veysi ÜRÜNDÜ
İki Dilli Ortamlardaki İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Algısı 575
The Perception of Turkish of the Primary School Students in Bilingual Environments

M. FUAT KÖPRÜLÜ OTURUMU

Neslihan KARAKUŞ
Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yeterliliği Üzerine Bir Örnek Çalışma
(Okuma Kültürü Teması Örneği) 611
A Case Study on Adequacy of Texts in Turkish Textbooks (The Case of Love Theme)

Ahmet Zeki GÜVEN
İlköğretim II. Kademe Türkçe Dersinde Teknolojik Araç-Gereçlerin Kullanımı 623
Usage of Technological Instruments in Second Degree Primary Education in Turkish Lesson

Soner SAĞLAM - Erhan SOLMAZ
Orta Öğretim Türk Edebiyatı Ders Kitaplarında Somut Olmayan Kültürel Mirastan
Yararlanılması Üzerine Bir Değerlendirme 631
An Evaluation About the Usage of Non Tangible Cultural Heritage
on Secondary Education Turkish Litearature Course Books

Şadan ALTINOK
12. Sınıf Dil ve Anlatım Ders Kitabındaki Metinlerin
Dilin Kültür Taşıyıcılığı Bağlamında Değerlendirilmesi 635
An Assessment on the Texts in 12th Grade "Language and Narration"
Textbook in the Context of Language's Culture Conveyor Aspect

Mehtap SOLAK SAĞLAM - Erol SAKALLI
İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Öğrencilerin
Kelime Dağarcığını Zenginleştirme Etkinliklerinde Deyimlerin Yeri 643
The Place of Idioms Within the Vocabulary Activities in Secondary School Textbooks

Muharrem DAŞDEMİR
Dil Biliminin Işığında Yabancılara Türkçe Öğretimi 649
Turkish Teaching to the Foreigners Under the Light of Linguistics

Cihan ÖZDEMİR
Yabancı Öğrencilerin Türkçe Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesi 653
Developing Speaking Abilities of Foreign Students in Turkish Language

Gülden TÜM - Melike SÖKMEN - Öznur AKGÜL - Yasemin SEVİMLİ
Yabancı Dil Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sesletim Sorunları ve Çözüm Önerileri 661
Phonological Problems in Teaching Turkish as a Foreign Language and Suggestions for Solutions

Mehrali CALP
İşitsel-Dilsel Yaklaşımın "Yabancılara Türkçe Öğretiminde" İşe Koşulması 673
Auditory-Linguistic Approach is used to Work "Teaching Turkish to Foreigners"

Funda TOPRAK
Kısasü'l-Enbiyā'da Yaratılış Kıssası ve Kaynaklardaki Arka Planı Üzerine Bir Değerlendirme.....713
An Evaluation on the Kısasu'l-Enbiya and its Background at Sources

Ali Abbas ÇINAR
Alevî Gülbankları (Duaları): Ses, Nefes ve Kültür.....721
Alevi Gulbanks' Prays: (Sound, Breath and Culture)

Halil İbrahim ŞAHİN
Türkmen Folklor Araştırmaları Tarihinde Dönemler, İsimler ve Eğilimler.....729
Periods, Researchers and Orıentation in History of Turkmen Folklore Studies

Ayşe Hilal TUZTAŞ
Göçer Sarıkeçili Yörüklerinde Dil ve Kültür İlişkisi.....741
Langauge and Culture Relation in Göçer Sarıkeçili Nomads

Mehmet Surur ÇELEPİ
Âşık Ömer'in Tarihî Şahsiyetlerin Vasıflarını Telmih Ettiği Sevgili.....753
Lover of Aşık Ömer to Whom he Alluded the Characteristics of Historical Figures

PANELLER

KLASİK TÜRK EDEBİYATI EĞİTİMİNİN SORUNLARI

Hüseyin AYAN
Klâsik Türk Edebiyatı Eğitiminin Sorunları.....767

Gönül AYAN
Eski Türk Edebiyatı Eğitimi.....769

Pervin ÇAPAN
Klâsik Türk Edebiyatı Eğitiminin Sorunlarına Çözüm Önerileri.....773

TÜRK DİLİ EĞİTİMİNİN SORUNLARI

Emine YILMAZ
Türkiye Türkolojisi ve Karşılaştırma(ma)lı Dilbilim.....779

TÜRK HALK EDEBİYATI EĞİTİMİNİN SORUNLARI

Saim SAKAOĞLU
Üniversitelerde Okutulan Türkçe Derslerinin Hedefe Ulaşamamasının
Gerçek Sorumluları Kimlerdir?.....793

YABANCI DİL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA AİLE KAVRAMININ YANSIMASI

THE REFLECTION OF FAMILY CONCEPT IN TURKISH COURSE BOOKS FOR FOREIGNERS

Gülden TÜM* - Tolunay EKİZ**
Ferhan KARABUĞA*** - Melike KARAÇAM****

ÖZET

Yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitapları öğrencilerin erek dil toplumunun kültürü ve dünya görüşünü anlamalarına olanak sağladığı için önemli kaynaklardır. Bu kaynaklar Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin iletişim açısından gerekli olan kültürel verilerini öğrenmelerine ve iletişim becerilerini edinmelerine olanak sağlar. Ancak dil öğretiminde bu verilerin gerektiği gibi aktarılamaması durumunda o dili kullanmak ya da iletişim kurmak zor hale gelebilmektedir. Bu nedenle, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılan ders kitapları da önem kazanmaktadır. Dil öğrenmek aynı zamanda kültür edinimi olduğu için bu kitaplarda yer alan kültürel öğelerin sıklığı ve çeşitliliği dilin evrenselliği anlamında öğrencileri bir çıkarıma götürür. Öğrencilerin erek dile ait öğrenme gereksinimi duyduğu önemli kültürel kavramlardan birisi olan aile kavramı Türk toplumu için çok önemli bir yere sahip olmasına rağmen, bu güne kadar yapılan çalışmalarda ders kitaplarında Türk aile yapısı ve aile bireyleri arasındaki ilişkiler ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten ders kitaplarında aile kavramının ne ölçüde yansıtıldığını saptamaktır. Bu çalışmada ANKARA TÖMER Yeni Hitit 1-2-3 ders kitap seti ile GAZİ TÖMER Yabancılar için Türkçe 1-2 kitap setindeki üniteler ve bölümler nitel ve nicel araştırma yaklaşımlı inceleme yöntemi kullanarak taranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, aile kavramı, yabancı dil Türkçe ders kitapları.

ABSTRACT

Course books teaching foreign languages are important resources for learners as these provide foreign learners to understand cultural point of view in target languages. These resources not only extend learners of Turkish as a foreign language with cultural information of the target language but also improve their communicative language skills. However, lack of information or inefficiently trans-

reflects in course books teaching Turkish as a foreign language. In this survey, TÖMER Yeni Hitit 1-2-3 (Language Course Books, Ankara University) and TÖMER Yabancılar için Türkçe 1-2 (Language Course Books, Gazi University) are analized both qualitatively and quantitavily using computer analysis program and monitoring method.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language, family concept, Turkish Language course books.

1. Giriş

Dil ve kültür arasındaki yakın ilişki, yabancı dil öğreniminde erek dilin söz varlığı ve dil bilgisi yapısının öğrenilmesinin yanı sıra o dilin kültürü hakkında da bilgi sahibi olma gerekliliğini doğurmuştur. Yabancı dil öğretimi ve öğreniminde bilgi sahibi olma ve bilgiyi kullanma sürecini etkileyen en önemli etmenlerden birisi dil öğretiminde öğrenme-öğretme sürecinin temel gereksinimi olarak kullanılan araç ve gereçlerdir (Göçer, 2007: 32). Başka bir anlatımla, ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim araçlarından biri, hatta birçok durumda tek öğretim aracıdır (Halis, 2002: 51). Demirel (1993) de ders kitaplarının öğrenme-öğretme sürecinin vazgeçilmez görsel araçlarından olduğunu belirtmektedir. Ders kitaplarının öğrenme-öğretme sürecinde değerlendirilmesi öncelikli olarak ders kitabı kavramının doğru biçimde tanımlamasını gerektirmektedir (Nemati, 2009). Özdemir ve Ulaş (2007) ders kitaplarını "belli bir dersin öğretimi için belli düzeydeki öğrencilere yönelik olarak yazılan, içeriği öğretim programına uygun olan, incelemesi yapılmış ve onaylanmış temel eğitim malzemesi" (s. 216) olarak tanımlamaktadır.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarında hedef dilin kültürü ayrı bir öneme sahiptir (Peterson ve Coltrane, 2003). Jiang (2000) dili kültürün önemli bir parçası olarak vurgulamakta ve dil ile kültürü bir buzdağına benzeterek, buzdağının görünen kısmının dil, suyun altında kalan kısmının ise kültürün görünmeyen parçaları olduğunu ifade etmektedir. Tseng (2002) ise kültürün dil öğretim sürecinde aktarılması konusunda "yabancı dil ve ikinci dil öğretiminde, kültürün eğitim programları içinde sık sık ihmal edildiğini ama yeni dil ve öğretim yaklaşımlarındaki değişikliklerle, kültürün dil öğretiminde özellikle üstünde durulması gereken bir etken olduğunu" belirtmektedir (Akt. Er, 2006; 4). Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde Türk kültürünün aktarılması dilin öğrenilmesi ve kullanılması sürecine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Ders kitaplarında kültür aktarımını sunmanın yollarından biri temel yaşam deneyim alanlarını aktarmak olabilir. Neuner'e göre temel yaşam deneyim alanları, doğum, ölüm, aile içinde yaşam, yerleşim, çalışma, eğitim görme, yeme içme, boş zaman değerlendirme, seyahat, dinsel deneyimler, yaratıcı olma vb. gibi herkesin katılımını gerektiren toplumsal alanlardır (Akt. Pehlivan, 2007). Bu toplumsal alanlardan aile kavramı Türk toplumu için çok önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden de temel öğretim materyali olan ders kitaplarında yer alması gereken önemli konulardan birisidir. Kramsch (2003) aileyi, okul, işyeri, komşuluk, işyeri ve millet gibi kişilerin birbiriyle etkileşim halinde bulunduğu sosyal grupların içinde sıralar. Bu tanımda aile içi ilişkilerin daha büyük kitleleri nasıl etkilediğine dair ipuçları bulmak mümkün olabilmektedir. Aksoy (2011), dünyada güçlü bir devlet kura-

insan ilişkilerine yönelik egemen değerlerin; yakınlık, sadakat, karşılıklı bağlılık ve dayanışmanın ileri sürülebileceğini ifade etmiştir. Bu değerlere dayanan bir ilişki dinamiğindeki aile bireylerini bir yere ait olmayı özerkliğe yeğleyen, bağımlı, duygu ile mantığı ayrıştırmayan, yakınlarından çok şeyler bekleyip duygusal tepkiler gösterebilen kişiler olduğunu belirtmiştir (Akt. Yapıcı, 2010).

Hiyerarşik bir yapıya sahip görünen Türk aile yapısına bakıldığında, Esen (1991) aile reisinin erkek olduğunu kadınların ise ancak dul kaldıklarında ya da yaşlandıklarında aile reisi görevlerini yerine getirdiklerini, böyle durumlarda ise erkek çocukların anneden üstün olabildiklerini ifade etmiştir. Genellikle Türk ailesinin geniş ailelerden oluştuğuna inanılan kanıya rağmen, bu yaygın inancın aksine Türk ailesinin çoğunlukla çekirdek ailelerden oluştuğuna; ailelerin küçük ve çocuk sayılarının az olduğuna; akrabaların aynı mahallede oturması ve birbirlerine uzun süreli misafirliklere gidiyor olmalarının yaşam biçimi olarak geniş aile gibi göründüklerine vurgu yapılmıştır (Esen, 1991). Eraslan (2011) geleneksel aile yapısında kuvvetli kan bağının gerekleri üzerinde üretim süreçlerinde aile gücünün etkisi görülmekteyken sanayileşme ile birlikte aileyi oluşturan fert sayısı azalmış ve çekirdek bir aile yapısı oluştuğunu vurgulamıştır. Ancak bazı durumlarda yaşlı akrabalardan (nine, dede, hala, teyze, dayı ve amca vb.) bir ya da birkaçı çekirdek aile içinde bulunurlar. Çocukları büyütme sorumluluğu ana-babalara bırakıldığında, bu akrabaların, çocuğun kişiliği üzerinde belirgin olumsuz etkileri pek olmamakta, üstelik bazı yönlerden ailenin iyi bir eğitim ortamına sahip olmasına yardım etmektedir. Fakat çoğunlukla, bu akrabaların, çocuğun eğitiminde ana-babanın işlerine karışmaktan kendilerini alamadıkları ifade edilmektedir (www.frmtr.com/pedagoji). Atalay vd (1993)'ne göre yemekte bütün aile üyelerinin bulunması beklenmekte ve en başa yaşlıların veya aile reisinin oturması uygun görülmektedir (Akt. Yapıcı, 2010).

Ailenin reisi olan baba, çocuğun kişiliğinin gelişiminde özdeşim modeli olması sebebiyle büyük önem taşır. Örneğin, babanın uygun davranış konusundaki tavırları daha belirgin ve davranışlar arasında kesin çizgiler çizilmişse, kız ve erkek arasındaki davranış farklarını oluşturma ve güçlendirmedeki rolleri anneninkinden daha önemli yer tutar" (Yavuzer, 1995).

Çocuk-anne ilişkisi duygusal plâtformda başlar ve bunun göstergesi sevgidir. Anne çocuğuna olan ilgi ve alâkasını sevgi ile gösterdiğinden çocuk eğitiminde aile içinde anne ön sırayı almakta ve annesi tarafından sevildiğini hissettiği andan itibaren çocuk anne tarafından gelen eğitici her türlü eylemi kabul etmektedir (Özensel, 2004). Ancak, kadının değişen durumu ailenin dinamiğini de değiştirdiğinden geleneksel ailede kadın sadece aileye aitken çağdaş ailede kadın dışa açıldığı ve çalıştığı için aile dışında bir varlığı ve kişiliği olduğuna vurgu yapılmaktadır (Esen, 1991). Aynı şekilde Yapıcı (2010) ailedeki eğitim düzeyi yükseldikçe, kadının ekonomik yaşama katılarak daha çok sorumluluk alması ile birlikte, geleneksel ilişki biçimi de yerini modern aile ilişkilerine bırakmaya başladığını belirtmiştir.

1.2. Türk Aile Yapısının Kitaplardaki Yansıması

Bu çalışmanın amacı dil öğreniminde kullanılan ders kitaplarının sadece dilin öğrenimi için değil aynı zamanda kültürün aktarılması bakımından da önemli bir rol oynadığı gerçeğinden yola çıkarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında Türk aile yapısının ne ölçüde yer aldığını tespit etmektir.

2. Yöntem

Bu araştırmada, Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan ve yabancı dil Türkçe öğretiminde kullanılan Hitit 1-2-3 ders kitapları ile Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan Yabancılar için Türkçe 1 ve 2 kitapları örneklem olarak seçilmiştir. Hitit 1 Yabancılar için Türkçe ders kitabı A1-A2 seviyesinde, Hitit 2 B1-B2 seviyesinde, Hitit 3 ise B2-C1 seviyesinde hazırlanmıştır. Gazi Üniversitesi Türkçe Öğrenim, Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER) ise başlangıçtan ileri Türkçeye kadar her seviyede Türk dilini öğrenmek isteyenlere yönelik hazırlanmıştır. Türk aile yapısının bu ders kitaplarında nasıl yansıtıldığını belirlemek için bu kitaplar içerisinde yer alan tüm üniteler nitel ve nicel araştırma yaklaşımlı içerik inceleme yöntemiyle taranmıştır. Aile kavramının doğrudan ve dolaylı olarak anlatıldığı ünitelere bulgular bölümünde yer verilmiştir.

3. Bulgular

Bu çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen öğrenciler için hazırlanmış olan iki kitap serisinde (Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan Hitit 1-2-3 ve Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan Yabancılar için Türkçe 1 ve 2 kitapları) yer alan aile kavramını incelemek üzere taranarak elde edilen veriler aşağıda yer almaktadır.

Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders kitapları (Hitit 1, 2, 3) on iki üniteden ve her ünite de ana temaya bağlı olarak üç alt konudan oluşmaktadır. Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan Yabancılar için Türkçe 1 kitabı 15 üniteden, Yabancılar için Türkçe 2 kitabı ise 10 üniteden oluşmaktadır.

Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders kitabı serisi ile Yabancılar için Türkçe serisinde yer alan tüm metinler aile ve aile ile ilgili sözcükler açısından bir bilgisayar yardımıyla içeriksel olarak taranmış daha sonra da elle taranarak incelemeler yapılmış ve eldi edilen verilerin sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. A.Ü. TÖMER ve G.Ü. TÖMER Tarafından Hazırlanan Türkçe Ders Kitabı Serisinde Aile ile ilgili Kavramların Dağılımı.

Ders kitabı	**Üniteler**														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A.U. TÖMER															
Hitit 1			+					+	+						
Hitit 2					+										

Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders kitabı serisindeki kitaplarda yer alan metinlerde geçen aile ve ilgili sözcükler bilgisayar yardımıyla, içeriksel olarak da elle taranarak yapılan tarama ve incelemeler sonucunda elde edilen veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Serisinde Aile ile ilgili Kavramların Dağılımı.

Ders kitabı	**Ünite**	**Kişiler**	**Biçim**
Hitit 1	3 3 8 (Karşılıklı konuşma ek materyali) 9	Evin kızı Seçil --- Baba ve oğul Evin oğlu	Aile tanıtım metni Aile ağacı şeması *Babam ve Oğlum* filminin özet metni Anlatım metni
Hitit 2	5	Çocuk, babası ve çocuğun arkadaşı	Karne ile ilgili bir anı
Hitit 3	1	Anne, baba, kız çocuğu ve misafirler	Aziz Nesin'in *Şimdiki Çocuklar Harika* adlı kitabından bir anı

3.1. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 1

Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 1'de Türklerde aile bireyleri ile ilgili olarak ilk bilgiye üçüncü ünitenin ilk konusunda ulaşılmıştır. Ailesini tanıtan kitap kahramanının üç kardeşi olduğu dikkat çekmekle birlikte, bir Türk ailesinin anne ve baba dâhil altı kişiden oluşması Türk çekirdek aile yapısının daha kalabalık olabileceği konusunda fikir vermektedir. Ayrıca, İngilizce yabancı dil kitaplarında yer alan aile ağacının tersine Hitit 1 Türkçe yabancı dil kitabında aile büyükleri aile ağacının köklerine yakın kısımlarda daha genç bireyler ise yukarı dallara doğru sıralanarak yer almaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Arslan (2004), ailenin tanımını şu şekilde verir:

"Aile, bireyler arası karşılıklı etkileşimden doğan ve birbirlerinin varlık sebebi olan, belli bir işleve yönelik, birbirleriyle ilişkili davranış örüntülerinden oluşan rollerin meydana getirdiği, düzenli ve sistematik bir yapıdır. Etkin bir iş bölümü ve iş birliğinin yaşandığı aile kurumunda, her bireyin bir rolü, bunun sonucu olarak da yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve sorumlulukları vardır. Aile kurumu içindeki roller birbirlerinin tamamlayıcısı, varlık sebepleridir; biri olmazsa diğeri de olmaz" (s. 60).

Bu tanım esas alındığında ailenin kökünde ve temelinde büyüklerin yer aldığı ve aile çoğaldıkça dalların artması, başka bir anlatımla, "Kök olmadan dallar da olmaz" anlamı çıkarılabilir.

Kültürümüzde sıkça yer alan aile büyükleriyle birlikte yaşam söz konusu olduğunda Hitit 1 kitabında bu özelliğe yer verildiği görülmektedir. Örneğin, bir çocuğun anneannesinin bahçeli evini bırakıp kendileriyle birlikte bir apartman dairesinde yaşamaya başladığını anlattığı bir metin aile büyüklerinin ba-

Türk kültüründe önemli bir olay olarak kabul edilen eve iyi karne getirme kültürü bu kitapta vurgulanmıştır. Verilen örnekte derslerinde zayıf not alan öğrencinin eve zayıf karne getirmesinin yarattığı stresle çocuğun karne notunu düzeltmeye çalışması kültürel anlamda kötü bir imajdır. Ancak, daha sonra çocuğun yaptığı davranışın yanlış olduğunu kavrayarak ailesine doğruyu anlatması ve babanın çocuğunu hileden vazgeçip dürüst olmayı seçtiği için övmesi gerek baba oğul ilişkilerinin temelini gerekse yapılan yanlışların karşılıklı güven içerisinde düzeltilmesi bu olumsuz imajı silmektedir. Bu durumu Aksoy (2011) şu şekilde özetler:

"Klasik toplumda çocuk üzerinde ailenin, akrabaların, mahalle ve cemiyetin kontrolü vardır. Bu bir içtimaî destek mekanizmasıdır, bir dayanışmadır. Başarıya göre; sevgi tezahürü veya usulsüz davranış üzerine kınama, iyiyi ödüllendirme ve övme veya kötüyü ise yerme ve men etme fiili birlikte yürür. Doğan çocuğu aile kadar herkes kutlar, edepsizlik eden çocuğu herkes kınar; cemiyetin kurallarına uymayanın aile üyeleri kadar, herkes kulağını çeker " (s. 16).

3.3. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Kitabı 3

Hitit 3 kitabının ileri düzeyde olması ve daha bilimsel ve sanatsal konulara öncelik verilmesinden dolayı Türk aile kavramının içerik olarak çok yer bulamadığı gözlenmektedir. Kitabın tüm bölümleri incelendiğinde aile kavramının sadece birinci ünitede yer alan bir aile ve aileyi ziyarete gelen misafirlerle birlikte aralarında geçen konuşmaların yansıtıldığı görülmektedir. Kültürel dil aktarımı bağlamında aile içi ilişkilerin olumsuz etkilendiği durumlarda kullanılan deyim yer almaktadır. Bu kitapta bir tehdit ifadesi olarak "Şimdi ağzına biber doldururum" deyiminin çoğu annenin kullandığı yaygın bir tümce olarak aktarıldığı görülmüştür. Ayrıca Türk aile yapısında anne ve babanın çocuk üzerindeki koruyucu tutumu ve eve ziyarete gelen bireylerin evin çocuklarına yakın ilgi göstermeleri ve övgü ile konuşmaları kitapta vurgulanmaktadır. Örneğin, ziyarete gelen misafirlerin evin küçük kızının terbiyesini beğenmeleri üzerine anneyi kutlamaları ve bunun üzerine anne ve babanın çocuklarının terbiyesi konusunda onay vermeleri ve övgüyü kabul etmeleri de yaygın Türk geleneğinin bir parçası olarak yerini almaktadır. Aile bireylerinin birbirlerine karşı olan tavırları sosyal bağların güçlenmesine neden olmaktadır. Örneğin, Erkan (2002), öğrenim gören genel lise öğrencileri arasında yaptığı çalışmasında, çocuklarına karşı koruyucu ve baskıcı tutum sergileyen aile ortamında büyüyen çocuklarda sosyal kaygı düzeyinin yüksek olduğunu bulmuştur.

3.4. Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe 1

Tablo 3. Gazi Tömer Yabancılar İçin Türkçe (YIT) Ders Kitabı Serisinde Aile ile ilgili Kavramların Dağılımı.

Ders kitabı	Ünite	Kişiler	Biçim
	1 2	Türkmenistanlı bir gencin kendini ve ailesini tanıtması	Tanışma,

Yabancılar için Türkçe 1 kitabı başlangıç düzeyi olup Türk toplumunun önemli kavramlarından olan aileyle ilgili bilgiler içermektedir. Bu kitaptaki ilk ünitedeki yaklaşım Türkiye'de yaşayan bir ailenin doğrudan kendi tanıtımına başlamaktansa daha genel olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine öncelik verilerek Türkmenistanlı bir gencin kendini ve ailesini tanıtması şeklinde yer almaktadır. Ünite 2'de okuma metninde çekirdek aileyi oluşturan temel sözcüklere (aile, oğul, kızı, eş vb) ile yaygın olarak kullanılan Türk isimleri (Ali, Ayşe, Sevgi ve Alper vb.) ve Türk ailesini gösteren fotoğraflara yer verilmesi aile kavramının görsel ve yazınsal olarak desteklenmesi açısından önem taşımaktadır. Çekirdek aile tanıtılırken çocuk sayısı iki olarak verilmesi, aile bireyleri ile ilgili daha önceki metinde geçen sözcüklerin tekrar edilmiş olması hedef kitlenin aile kavramını anlamalarını kolaylaştırmaktadır. Görsellerde Türk ailesini oluşturan tüm bireylerin bir yemek masasındaki oturma düzeni ile soy ağacı kullanılarak aileyle ilgili farklı sözcüklerin (baba, anne, yeğen, hala, torun, teyze, büyükbaba) boşluk doldurma bölümünde verilmesi aile ile görsel girdilerin ve sözvarlığının pekiştirilmesi açısından önemlidir. Ünitede ayrıca yer alan anneye yazılmış bir mektuba aile içi birey ilişkilerinin örneğini oluşturmaktadır. Ünite 3'te çekirdek bir ailenin üç çocuğuyla tatile gitmesi aile kavramının sosyal açıdan bakış açısını göstermektedir. Ünite 4 ve Ünite 6, baba ve çocuk ilişkisi ile çocukların aileye olan katkısına ışık tutmaktadır. Ünite 5'te aile büyüklerinin aileye olan katsısı dile getirilirken. Ünite 7'de ise Türk tarih ve kültüründe yer alan önemli karakterlerden Atatürk'ün aile yapısı ve annesinin hayatına etkisi; Mehmet Akif Ersoy'un hayatında babasının önemi vurgulanmıştır. Ünite 8'te aile bireylerinin aileye olan katkı ve özverilerinin yanı sıra yaşanılan sıkıntı ve acıların paylaşımı ele alınmıştır. Ünite 9'da aile bireylerinin yardımlaşması ve Türk ailesinin özelliği olan büyüğe saygı kavramına yapılan vurgu görülmektedir. Ünite 12'de aile kurmak ve aile bireyleriyle mutlu olmak kavramlarına yer verilerek aile kurumunun Türk toplumu için önemi vurgulanmaktadır.

3.5. Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe 2

Yabancılar için Türkçe 2 kitabı daha çok evrensel konuları kapsamakta olduğundan sadece bir ünitede sosyal olay olan karne anısı vurgulanmış, diğer bir ünitede ise küreselleşen dünyada teknolojinin gelişerek insanların yalnızlaşıp aile bağlarının giderek zayıflamasından bahsedilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında Türk aile yapısı ile ilgili bilgilere yer verilmesinin öğrencilerin hedef dili öğrenirken aynı zamanda hedef kültürü anlamada farkındalık yaratacağı ve dilin daha sağlıklı kullanılarak iletişim kurulabileceği bilinen gerçeklerdendir. Bu görüş açısıyla, yabancılara Türkçe öğretme amacıyla hazırlanmış olan her iki kitap aile kavramının vurgulanması açısından incelendiğinde, Hitit 1-2-3 ders kitabının Türk aile yapısındaki aile içi ilişkileri ve küçüklerin büyükleri ile olan iletişimini içerdiği gözlenmiştir. Klasik Türk ailesinin kalabalık yapısına dair ipuçları verilmiş, ayrıca aile büyüklerine bakmanın aile bireylerinin sorumluluğu olduğu mesajına yer verildiği görülmüştür. Türk aile yapısına ilişkin kavramlar başlangıç seviyesinde ve orta seviyede daha çok yan-

Sonuç olarak, kullanılan ders kitaplarının seviyesi ne olursa olsun erek dilin aile yapısı ve özellikleri detaylarıyla birlikte yansıtılmalı ve anlatılan özellikler veya durumlar mutlaka sebepleriyle ya da diğer bir deyişle bu durumların neden kaynaklandığı kültürel, geleneksel ve tarihsel ayrıntılarıyla kitaplarda hedef kitleye aktarılmalıdır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için kullanılan ders kitaplarında aile yapısı, aile bireyleri arasındaki ilişkiler ve rollerine daha çok vurgu yapılan örneklere yer verilmesi erek dil ve kültürünün daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Böylece, bir yabancı dili öğrenen bireylerin o dilin toplumunu oluşturan birey ya da aile bireyleriyle sağlıklı ilişki kurabilmeleri mümkün olabilecektir.

Kaynaklar

Aksoy, İ. (2011). Türklerde Aile ve Çocuk Eğitimi. The Journal Of International Social Research Cilt:4 Sayı:16.

Esen, N. (1991). Türk Romanında Aile Kurumu-Başbakanlık ve Aile Araştırma Kurumu.

Eraslan, L. (2011). Öğretim Programlarında Aile Eğitimi (Hayat Bilgisi Dersi Örneği) Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 31, 203-216.

Erkan, Z. (2002). *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma.* Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri. Yayımlanmamış doktora tezi. Alınan adres: http://sosyalbilimler.cu.edu.tr/thesis.asp?detay=60

Göçer, A. (2007). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi.* Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi, 30-48, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Halis, İ. (2002). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Nobel Yayınları, Ankara.

Jiang, W. (2000). The Relation Between Culture and Language. Alınan adres: http://eltj.oxfordjournals.org/cgi/reprint/54/4/328.pdf.

Karadüz, A. (2006). İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının "Öğreticilik" Kavramı Bağlamında Eleştirisi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 21 Yıl: 2006/2 (13-31 s.) http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_21/2-%20(13-31.%20syf.).pdf

Kayapınar, U. (2009*). Coursebook Evaluation by English Teachers.* İnönü University Journal of the Faculty of Education, 10-1, 69-78.

Kramsch, C. (2003) *Language and Culture.* OUP.

Mottram, S. A. (2003). *Aging Mother-Adult Daughter Relationship: Solidarity, Conflict, Ambivalence, Typology and Variations in Time.* M.A. thesis dissertation. METU. Alınan adres: http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/1218841/index.pdf

Nemati, A. (2009). *Evaluation of an ESL English Coursebook: A Step Towards Systematic Vocabualry Evaluation.* J Soc Sci: 20-2, 91-99.

Özdemir, V. & Ulaş, F. (2007). *Mersin Merkez İlçe Anadolu Liselerinde Görev Yapan İngilizce Öğretmenlerinin Ders Kitaplarına Yaklaşımları.* Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: 3-2, 216-226.

Özensel, B. (2004). Türk Toplumunda Çocuğun Yetiştirilmesinde Annenin Rolü Değerler Eğitimi Dergisi 77-96.

Peterson, E. & Coltrane, B. (2003). Culture in Second Language Teaching. Alınan adres: http://www.cal.org/re